

KAZALO

PRVI DEL

KAKO VRTNARIMO Z RASTLINAMI, KI NISO ODPORNE NA MRAZ?..... 7

<i>Kaj je na mraz neodporna trajnica?.....</i>	<i>8</i>
<i>Kako izberemo rastline, ki jih bomo obdržali? .....</i>	<i>13</i>
<i>Zakaj bi sploh gojili rastline, ki so neodporne na mraz?.....</i>	<i>16</i>

DRUGI DEL

KAKO PREZIMIMO SVOJE RASTLINE?..... 23

<i>Osnove prezimovanja.....</i>	<i>24</i>
<i>Sončno in toplo.....</i>	<i>29</i>
<i>Hladno in svetlo .....</i>	<i>41</i>
<i>Temno in vlažno.....</i>	<i>49</i>
<i>Temno in suho .....</i>	<i>53</i>
<i>Kako pomembna je temperatura? .....</i>	<i>57</i>
<i>Pripravite si prostor.....</i>	<i>63</i>
<i>Da vam škodljivci ne bodo delali sivih las .....</i>	<i>66</i>
<i>Posamezni škodljivci in bolezni.....</i>	<i>69</i>
<i>Pomlad: prehodno obdobje.....</i>	<i>84</i>
<i>Kako shranjujemo rastline zunaj?.....</i>	<i>108</i>

TRETJI DEL

PALETA TRAJNIC, KI SO NEODPORNE NA ZMRZAL... 117

Nekaj hitrih nasvetov za prezimovanje..... 118

Posamezne rastline..... 121

Seznami rastlin..... 166

Stvarno kazalo 173

PRVI DEL

KAKO VRTNARIMO Z RASTLINAMI, KI NISO ODPORNE NA MRAZ?

Na mraz neodporne trajnice so čudovito prilagodljive rastline različnih sort.

Na mraz neodporne rastline so tako čudovito razkošne in raznolike – različnih lastnosti in bleščečih barv – prav zato, ker so na naše vrtove zašle z vsemogočih koncev sveta. Zanje neverjetno preprosto skrbimo, sploh če upoštevamo, kaj vse nam

vrnejo v zameno. Trajnice, ki niso odporne na zmrzal, odlikuje tako neznanska raznolikost, da jih lahko uporabimo tako in drugače, saj najdemo vse mogoče, od občutljivih ovijalk do tistih, ki nam s tremi, celo tremi metri in pol v višino dajo vedeti, kdo je šef. Kaj vam svetujeva midva? Pustite domišljiji prosto pot, iztočnice pa naj vam dajo kar rastline same.

KAJ JE NA MRAZ NEODPORNA TRAJNICA?

PREPROSTO POVEDANO JE TRAJNICA, KI NI ODPORNA NA MRAZ, rastlina, ki je v okolju, iz katerega prihaja, sicer odporna na zimo, bo pa v zimi, kakršna vlada v podnebjju svojega vrtnarja, na prostem šla po gobe. Trajnice, ki so neodporne na mraz na enem območju, so lahko kje druge popolnoma odporne. Vendar moramo vsi vrtnarji – razen, če ne živite v tropih – upoštevati, da so zelo verjetno občutljive na zmrzal.

Nekatere na zmrzal neodporne rastline so dejansko tropske, vendar marsikatera druga prihaja iz relativno zmernega podnebjja, kjer zime niso tako zelo

mrzle niti morda tako zelo vlažne kot pri vas. Iz blagega sredozemskega podnebja poznamo prelestne rastline sivih listov – denimo smilj ali nemški rožmarin – ki pozimi zahtevajo suho prst. Nova Zelandija pa je domovina dreves in grmov, celo trav in ostričevk, kot je *Carex comans* (oranžni šaši), ki je čudovita sobna rastlina. Krasne rastline najdemo tudi na jugu Afrike in v Južni Ameriki, ki na drugih področjih ne morejo celega leta preživeti zunaj, vendar pa (meniva, da se boste z nama strinjali tudi vi), lahko neverjetno obogatijo vse tiste izkušnje, ki jih boste zabeležili na vrtu.

Ali bodo tropske in poltropske rastline na vrtu videti, kot da bi padle z lune? Pogovarjala sva se z vrtnarji, ki jim to ni dalo spati. Kar se naju tiče, poskusite, morda vas znajo rastline presenetiti. Navsezadnje se večina trajnic, ki so odporne na mraz, že tako in tako razlikuje po geografskem poreklu. Po najinih izkušnjah so vizualne lastnosti rastlin – oblika, tekstura in barva – bistveno pomembnejše, da se vrt zlije v na pogled dopadljivo podobo.

Kraj šteje

Da so rastline *neodporne*, pomeni, da ne bodo preživele zmrzali, vendar marsikatera na mraz neodporna rastlina prenese blago, včasih pa tudi strupeno pozebo. Na določenem kraju jih označujemo za neodporne zato, ker v danem podnebjju skorajda zagotovo ne bodo preživele cele zime, kar vnaša nepotrebno zmedo. Na zmrzal se lahko različno odzivajo celo tiste rastline, ki so odporne na mraz, saj na to vpliva več dejavnikov: vlažnost, stres in poprejšnji pogoji rasti. Velja torej, da bodo zmrzal prenesle le tiste rastline, ki domujejo v krajih, kjer je zmrzal nekaj običajnega, čemur pa ni čisto vedno tako.

Trajnice v primerjavi z enoletnicami

Nekateri vrtnarji v hladnem podnebjju so mnenja, da so enoletnice čisto vse rastline, ki gredo pozimi rakom žvižgat, vendar imamo pri enoletnicah v mislih tiste rastline, ki jih običajno vzgajamo iz semen in ki cvetijo, semenijo in preminijo v eni

sami sezoni. Primera enoletnice sta mak (*Papaver somniferum*) in žametnica (*Tagetes tenuifolia*).

Enoletnica se lahko zares razcveti v vsej svoji lepoti, če z nje odstranjujemo odcvetele cvetove in jo tako prelisičimo, da cveti še naprej. Ko se rastlina osemi, nima več razloga za cvetenje. Marsikatera enoletnica se vam bo na vrtu zasejala kar sama, zato lahko nanje naletite leto za letom, vendar zato še niso trajnice in bodo, kar se te knjige tiče, ostale pred vrati.

Na splošno trajnice zacvetijo šele drugo leto, nato pa živijo še naprej. Dvoletnice cvetijo drugo leto in nato je z njimi konec. Seveda se rastline ne ravnaajo čisto »po črki zakona«, zato poznamo tudi izjeme pri teh oznakah, predvsem v vrstah kratkoživečih trajnic ali dvoletnic. Maslenica (*Hemerocallis*) in potonika (*Paeonia*) sta, denimo, trajnici, bradaček (*Dianthus barbatus*) pa dvoletnica, ki običajno cveti v drugi sezoni.

Večina vrtnarjev je opazila, da funkciji, ki jo najdemo za vsakim vogalom, slana pozne pomladi močno škodi. V letih, ko se to zgodi, pozeble liste običajno nadomesti s popolnoma novimi. Čeprav se

morda zdi, da med tisto sezono trpi videz rastline, to še ne pomeni, da ni odporna na mraz, ampak da ima funkcija takšne liste in stebela. Kaže tudi na to, da je na zmrzal občutljiva šele, ko začne poganjati, čeprav je v obdobju mirovanja odporna na mnogo nižjo temperaturo, kar je tudi odraz tega, da na Japonskem, kjer je doma, redko zmrzuje potem, ko rastlina že odžene.

Nekaterim rastlinam nočni mraz ne škodi. Nekatero salvije običajno rastejo in uspevajo naprej, kot da se nič ni zgodilo, kar nas spomni, da v puščavi, od koder izvirajo, zmrzuje, pa tudi, da najobčutljivejše salvije lahko prav dobro shajajo spomladi, poleti in jeseni v marsikaterem hladnejšem kraju, čeprav zime tam ne morejo preživeti.

Pomembno je, od kod prihajajo

Občutljive trajnice prihajajo z vseh koncev sveta in – kot vidimo pri funkciji in salviji – je pomembno upoštevati, kje so doma, saj lahko le tako razumemo, kakšni so najboljše pogoji za rast in prezimovanje. Puščavski rastlini bo najbolj prijalo sonce, poskrbeti

moramo tudi za dobro odvodnjavanje in nizko vlažnost, rastlina iz Amazonije pa bo morda poleg visokih temperatur zahtevala še dvoje: zaščito pred soncem in še posebej veliko vlage.

Če že veliko let gojimo občutljive rastline, nas mika, da bi se bolje poučili o njihovem poreklu. Ravno z vrtnarjenjem začnemo globoko ceniti in čutiti prostor, saj se povezujemo s svojim koščkom zemlje! Je pa tudi nekaj čudovitega, saj nas domišljija lahko odnese na popotovanje po prostoru in času, misli pa se sprašujejo, kje na svetu je tista določena rastlina rasla, preden jo je pot zanesla na naš vrt.

KAKO IZBEREMO RASTLINE, KI JIH BOMO OBDRŽALI?

V VEČINI HIŠ je topleje in bolj suho, kot ugaja marsikateri lončnici. Ste mar pripravljeni znižati stopinje na termostatu na 13 ali 15 °C? Se boste spomnili vsak teden rastlino zaliti? (Ne pozabite nabaviti podstavka za vsak lonec). Gre za osnovni, a pomembni vprašanji, ki ju morate pretehtati, še preden začnete naokoli vlačiti težke cvetlične lonce.

Kljub želji, da bi ohranili vse rastline s poletne vrtne terase, najprej stvarno ocenite prostor, ki ga imate na voljo za shranjevanje. Rastline bodo lažje ostale zdrave, če jih bo manj in če bodo imele več prostora.

Ko ugotavljate, koliko rastlin boste »obvladali«, je nadvse pomembno, koliko prostora sploh lahko namenite rastlinam. Čeprav mislite, da se je treba odločiti le za tiste rastline, ki so dobro uspevale, vseeno odbirajte tiste, ki jih je težje nadomestiti. Za določeno rastlino je morebiti tam, kjer živite, treba seči globoko v žep ali pa nanjo ne naletite ravno pogosto. Morda ste jo vzgojili iz semena, ki je dolgo kalilo ali pa jo je bilo težko dobiti. Morebiti vam jo je podaril dober prijatelj ali sorodnik, zato ima za vas čustveno vrednost. Vsakdo si želi določene rastline obdržati iz osebnih razlogov.

Nekatere rastline so tako poceni in tako zlahka pridemo do njih, da jih nima smisla iz leta v leto ohranjati. Seveda se jih najbrž splača obdržati, še posebej, če niso zahtevne, če cvetijo pozimi ali so prekrasnih oblik in imajo lepe liste. Mednje uvrščamo kaktuse, sončnice, rastline iz rodu *Duranta* in slezenovke, pa tudi mnogo slakov ter večino kalanhoj.

CONVOLVULUS CNEORUM IN PELARGONIUM SIDOIDES sta le dve izmed mnogih rastlin, ki jih lahko pozimi v zaprtem prostoru občudujemo, kako cvetijo.

Vsak si po svoje razlaga, kaj pomeni *lahko vzdrževanje*, kar je odvisno tudi od prostora, ki ga imate. Rožmarin boste zlahka obdržali v hladni sončni sobi ali na verandi, vendar bo prezimovanje iste rastline v toplejšem zakurjenem dnevnem prostoru zagotovo hud zalogaj. V suhem in toplem zraku, kakršen je v večini domov, zlahka spregledamo, da je treba rastlino zaliti, zato se lahko resne poškodbe pojavijo, še preden opazimo, da ji ni dobro. V toplem prostoru, kjer zrak slabo kroži, so zreli pogoji za razvoj plesni ali pa se bodo namnožili škodljivci, denimo uši. Prav tako velja, da ni težko obdržati pri zdravju angelske

trobente v hladnem in sončnem prostoru – če pa se boste istega opravila lotili v topli sobi, boste privabili pravo invazijo moljev. Na odločitev, kaj ohranjati preko zime in kam to postaviti, vpliva marsikaj. O vsaki rastlini dobro premislite. Zapomnite si, da zadovoljne rastline rastejo, zato bodo sčasoma zasedle več prostora, kot ste jim ga prvotno namenili.

ZAKAJ BI SPLOH GOJILI RASTLINE, KI SO NEODPORNE NA MRAZ?

IZ UST ŽE MARSIKATEREGA VRTNARJA SVA SLIŠALA NASLEDNJE: »Oh, jaz gojim samo rastline, ki so odporne na zmrzal.« Tej trditvi govori marsikaj v prid. Na splošno velja, da si vrtnar s posajanjem izključno na mraz odpornih rastlin olajša delo, čeprav zima na vrtu vsake toliko časa zdesetka večino trajnic.

Takšen vrtnar ima na razpolago manj možnosti. Celo vaša stara mati je verjetno na vrtu ali na okenskih policah gojila rastline, ki niso bile niti enoletnice niti odporne na mraz. Če je krvomočnice čez zimo obesila v klet ali obdržala sladko dišečo posončnico v cvetličnem loncu na okenski polici, je prezimila

na mraz občutljive trajnice. Stoletje je tega, odkar je mnogo vrtnarjev dobro poznalo veliko več rastlinskih vrst, kot jih večina pozna danes, ker so se takratni vrtnarji v Evropi in Ameriki zelo zanimali za mnoge oddaljene kraje, ki so jih zbiralci rastlin že odstirali očem zahodnega sveta. Ker so gojili različne rastline, ki so jih pripeljali z ekspedicij iz oddaljenih dežel, so takorekoč sami sodelovali v najnovejših odkritjih.

Prihranite denar

V naši potrošniški družbi na rastline gledamo kot na zamenljivo dobrino, saj se marsikateri vrtnar iz leta v leto preprosto obrača na vrtnarije, ali pa rastline, s katerimi zapolni svoj vrt, kupi preko kataloga. Trgovci vzgajajo samo tiste rastline, od katerih takoj in predvidljivo zaslužijo, za večšine posameznega vrtnarja pa jim je bolj malo mar. Če prezimujemo na mraz neodporne rastline, lahko prihranimo denar, obenem pa se lahko izvijemo iz primeža skomercializiranih trgovcev. Z denarjem, ki ga prihranimo, ker leto za letom ne kupujemo enakih rastlin, lahko ostane večji kupček, ki ga namenimo vrtnarjenju.

Daj – dam

Trajnice, ki ne prenašajo zmrzali, so krasno darilo za prijatelje in sosede. Tiste, ki cvetijo pozimi, tako kot neverjetna *Convolvulus cneorum*, ki je vsa v belem cvetju, jih bodo na vas spomnile vsako zimo, ko se bodo odprli popki. Ali pa se bodo prijatelji vas in vaše prijaznosti spomnili poleti na vrhuncu predstave, ko bo rastlina naravnost zasijala.

Podariti rastline je praktično. Poklicni razmnoževalci običajno pametno razmišljajo, da nikoli ne veš, kdaj bo treba prositi za uslugo. Kaj pa, če boste pozabili zaliti ravno takrat, ko bi morali, ali pa vam zmanjka elektrike, ko se zavleče kratko obdobje mraza? Prijateljica vam bo z velikim veseljem vrnila uslugo, če bo le še imela rastlino, ki ste ji jo podarili.